

Opinnäytetyö (AMK)

Liiketalouden koulutus, kirjasto- ja tietopalvelut

2024

Aku Suotmaa

Lukiolaisten yhteys kirjastoihin

– Kyselytutkimus Turun Steiner-lukion opiskelijoille

Opinnäytetyö | Tiivistelmä

Turun ammattikorkeakoulu

Liiketalouden koulutus, kirjasto- ja tietopalvelut

2024 | 31 sivua

Aku Suotmaa

Lukiolaisten yhteys kirjastoihin

- Kyselytutkimus Turun Steiner-lukion opiskelijoille

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on tutkia lukiolaisten ja samaan ikäryhmään kuuluvien nuorten suhtautumista yleisiin kirjastoihin sekä lukemiseen. Kirjastoihin liittyviä asenteita tarkasteltiin suorittamalla kyselytutkimus Turun Steiner-lukion opiskelijoille. Tuloksia vertailtiin opinnäytetyön muihin lähteisiin, muun muassa blogikirjoituksiin, artikkeleihin ja aiempiin tutkimuksiin.

Yhteenvedossa kävi ilmi, että suurin osa vastaajista ovat tyytyväisiä kirjaston palveluihin huolimatta omien käyntien rajallisuudesta. Kirjastojen tiloja pidetään miellyttävänä, mutta niihin toivotaan joitain parannuksia. Lisäksi toivottiin häiritsevään käytökseen puuttumista ja selkeämpiä karttoja.

Kirjastoille suositeltavia parannusehdotuksia ovat muun muassa aineistojen ylläpitäminen, tilojen ja järjestyksen kohentaminen, nuorisotyöhön panostaminen ja yhteistyön jatkaminen oppilaitosten kanssa.

Asiasanat:

Kirjastoala, lukiolaiset, nuorisotyö, opetussuunnitelma

Bachelor's Thesis | Abstract

Turku University of Applied Sciences

Degree programme in Library and information services

2024 | 31 pages

Aku Suotmaa

High school students' connection to libraries

- Survey study for students at Turku Steiner High School

Keywords:

Libraries, high schoolers, youth work, curriculum

Sisältö

Käytetyt lyhenteet tai sanasto	5
1 Johdanto	6
2 Kirjaston rooli nuorille	8
2.1 Nuorten ajankäyttö ja lukeminen	8
2.2 Nuorisotyö	10
2.3 Koulutyöhön liittyvä lukeminen	11
2.4 Lukijan identiteetti	14
3 Nuorten toivoma kirjasto	17
4 Ideaali kirjasto nuorille	22
Lähteet	26

Liitteet

Liite 1. Kysely

Käytetyt lyhenteet tai sanasto

Identifioituminen - samaistuminen tai yhteenkuuluvuuden tuntemus johonkin

Millenniaalit – nimitys 1980–1990-luvuilla syntyneistä ihmisistä

Suuret ikäluokat - nimitys vuosina 1946–1964 syntyneille

X-sukupolvi - nimitys vuosina 1965–1980 syntyneille

Z-sukupolvi – nimitys 2000-luvulla syntyneistä nuorista

1 Johdanto

Kirjastot ovat tärkeitä paikkoja useille ikäryhmille. Monille kirjastossa käyminen on ensimmäinen kosketus kirjallisuuteen. Kirjastossa voidaan oppia lukemaan, tekemään läksyjä ja etsimään tietoa. Kirjastossa voi lainata myös muita esineitä kuin kirjoja, käyttää nettiä ja osallistua useisiin tapahtumiin. Kirjastot ovat ilmaisia, ja niiden yhteiskunnallisiin tavoitteisiin lukeutuvat laajojen aineistojen tarjoaminen useille ihmisryhmille sekä yleissivistyksen ylläpitäminen.

Kirjastojen pedagoginen rooli on nähtävissä peruskoulusta lukioon. Kirjastot tarjoavat oppilaille ilmaista, lainattavissa olevaa materiaalia opiskeluun ja vapaa-ajan viihteeseen. Yläaste on tavanomaisesti murroksellinen aika nuorten lukutottumuksille. Valitettavan monen nuoren vapaaehtoinen lukeminen joko vähenee tai loppuu kokonaan tässä ikävaiheessa. Teini-ikä ja varhainen aikuisuus määrittävät omaa suhdetta lukemiseen. Huoli nuorten aikuisten lukutottumuksista ja kirjastonkäytöstä on lisääntynyt vuosien varrella. Uudet elämykset, kuten sosiaalinen media ja suoratoistopalvelut, ovat syrjäyttäneet lukemisen suosiota nuorten keskuudessa. Vähäinen lukeminen voi vaikeuttaa tekstin ymmärrystä sekä omaa keskittymistä. Pidemmät tekstit jäävät usein sivulle, ja informaatio pyritään supistamaan sulatettavaan muotoon. Varsinkin poikien lukutaidosta ollaan huolissaan.

Nuorten asenne kirjastoja kohtaan on avainasemassa lukemisen mielekkyydessä. Kirjastot pyrkivät innostamaan nuoria lukemaan, ja tekevät usein yhteistyötä koulujen kanssa tämän yhteydessä. Joidenkin koulupäivien aikana voidaan käydä kirjastovierailulla, ja nuoria voidaan rohkaista myös itse käymään kirjastoissa lainatakseen luettavaksi tarkoitettuja kurssikirjoja tai muita aineistoja. Jos nuori saadaan kiinnostumaan kirjastosta ja lukemisesta, hän tulee käymään jatkossa siellä myös vapaa-ajalla. Tämän onnistumiseksi kirjastojen on huomioitava nuoria palveluissaan sekä luotava lukemiseen kutsuva ja innostava ympäristö.

Nuorten suhtautumista kirjastoihin ei ole tutkittu kovin paljon, vaikka vapaa-ajan viettoa ja lukemista on tutkittu laajalti. Löytämällä yhteyden nuorten

lukemistottumuksista ja heidän näkemyksistään kirjastoja kohtaan voidaan paremmin ymmärtää sekä kirjastojen vahvuuksia että puutteita.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on selvittää nuorten suhtautumista kirjastoihin sekä luoda kirjastoille ehdotuksia palvelujen parantamiseksi. Tavoitteen saavuttamiseksi tehdään Turun Steiner-lukion opiskelijoille suunnattu kysely, jonka avulla selvitetään heidän näkemyksiään yleisestä kirjastosta. Kyselyn kautta kerättyä palautetta vertaillaan opinnäytetyön tietoperustaan, jolla selvitetään nuorten suhdetta lukemiseen.

2 Kirjaston rooli nuorille

Kirjastot liittyvät nuorten elämään sekä opintojen että vapaa-ajan kautta. Kirjastot toimivat väylänä lukemisen aktiiviseen harrastamiseen tai vain pakollisten koulutehtävien suorittamiseen. Koulujen välillä solmittujen opintosuunnitelmien ja yhteistyön lisäksi kirjastot järjestävät nuorille suunnattuja tapahtumia sekä organisoivat nuoristyötä.

2.1 Nuorten ajankäyttö ja lukeminen

Peruskoulun aikana nuorten suhtautuminen lukemiseen on kehitysvaiheessa. Tässä ikävaiheessa on tärkeää saada nuoret innostumaan lukemisesta. Tämä tarkoittaa paitsi kurssikirjojen lukemista, myös vapaaehtoista lukemista. Yksi kirjastojen ja peruskoulujen tavoitteista on saada nuoret kiinnostumaan lukemisesta myös vapaa-ajalla. Tätä voidaan toteuttaa vinkkaamalla nuorille heille suunnattuja kirjoja, tai selvittämällä heidän mielenkiinnon kohteiden kautta sopivaa luettavaa. Vapaa-ajalla lukeminen kehittää lukutaitoa ja tekstin ymmärtämistä.

Nuorten lukeminen keskittyy kurssikirjojen lisäksi omia mielenkiinnon kohteita heijastaviin teoksiin. Nuoret lukevat eniten ”lasten- ja nuorten kirjoja, fantasiaa, sciifiä sekä jännitys- ja salapoliisiromaaneita” (Hanifi 2022). Fiktiiviset teokset ovat siis erityisen suosittuja nuorten keskuudessa, vaikkakin esimerkiksi elämäkerrat ja tiettyjä aiheita sivuavat tietokirjat voivat olla suosittuja.

Vapaa-aikatutkimuksen (2022) mukaan lukeminen sijoittuu kuudenneksi yleisimpiin aikaa vieviin harrastuksiin. Mieluisimmat harrastukset-taulukossa lukeminen sijoittuu kuitenkin vasta sijalle 17 (Aapola-Kari 2022).

Tilastokeskuksen mukaan lukeminen on yleisintä 10–14-vuotiaiden keskuudessa (Hanifi 2023). Naiset ovat aktiivisia lukijoita verrattuna miehiin. 16–24-vuotiaiden keskuudessa luettiin vähemmän kirjoja kuin 25–34- tai 35–49-vuotiaiden, mutta enemmän kuin yli 50-vuotiaiden ikäryhmissä. Lukeminen on kuitenkin vähentynyt erityisesti 15–19-vuotiailla pojilla. Kirjastokäynnit ovat myös vähentyneet lapsilla ja nuorilla (Hanifi 2022). Vapaa-ajan osallistuminen -

aineistossa lukeneisuus ilmeni vähiten 15–24-vuotiaissa miehissä. Aktiivisia lukijoiden keskuudessa vähintään kymmenen kirjaa edellisen puolen vuoden aikana lukeneiden osuus oli 23 % (Haaramo, Hanifi & Pääkkönen 2019).

Lukevaan elämäntapaan vaikuttaa erityisesti vanhempien oma lukeminen. Säännöllisesti lukevien vanhempien lapset tavanomaisesti lukevat enemmän, ja saattavat keskustella lukukokemuksistaan heidän kanssaan. Kysyttäessä nuorilta perheiden lukutottumuksista ilmeni, että äidit lukevat nuorten mukaan enemmän kuin isät. Kummankin vanhemman lukemattomuus on kuitenkin harvinaisempaa (Hanifi 2022). Myös muut roolimallit, kuten nuorten ihailemat julkisuuden henkilöt tai taitelijat, voivat vaikuttaa mielenkiintoon lukemisesta. Useilla sosiaalisessa mediassa vaikuttavilla näyttelijöillä, laulajilla ja sisällönluojilla on omia lukuharrastuksia sekä lempikirjoja. He voivat vinkata nuorille suosimiaan kirjoja tai julkaista omaa elämäänsä käsitteleviä teoksia. Näyttelijä Emma Roberts aloitti pandemian aikana kirjakerhon Instagramissa. Robertsin mukaan tämä on yksi hänen suosimistansa tavoista olla yhteydessä seuraajiin (Berens & Noorda 11, 2023). Kuuluisilla ihmisillä on vaikutusvaltaa lukijoiden innostamisessa ja yhteisten harrastusten aloittamisessa.

Nuorten mediankäytön kyselyyn vastanneista 3627 nuoresta 3014 eli 83,1 % on 13–17-vuotiaita. Monet vastaajista haluavat vähentää netinkäyttöään. Verrattuna vuoden 2021 Nuoret ja nettikiusaaminen -kyselyyn sosiaalisen median ja pelaamisen parissa vietetty aika ovat lisääntyneet ”yli yhdeksän prosenttiyksikköä”. Kriittinen suhtautuminen omaan digitaalisissa ympäristöissä käytettyyn aikaan on vastaajilla yleistä. Nuoret käyttävät sosiaalisen median kanavia pääasiassa yhteydenpitoon ja ystävyysuhteiden muodostamiseen. Ainoastaan 24,6 % vastaajista koki sisällön tuottamisen ja siitä tulevan huomion tärkeäksi (Aalto & Kiuru 4–6, 2024).

Lukutaito on jo parin vuosikymmenen ajan ollut vuorovaikutuksessa sähköisen median kanssa. Lukeminen muuttuu uusien viestintäteknologioiden lisääntyessä. Yhdeksän kymmenestä 15–24-vuotiaista nuorista seuraa sosiaalista mediaa useita kertoja päivässä. Uudenlainen monilukutaito ja ”tiivis, epämuodollinen ilmaistutapa” ovat yleisiä somekanavissa. Hajanaisesta ja laajasta tietotulvasta täytyy etsiä entistä enemmän käyttökelpoisia

kokonaisuuksia, ja tiedon luotettavuuteen pyritään kiinnittämään huomiota. Yhteisesti tuotetut sisällöt siirtävät huomiota pois yksilöllisestä lukutaidosta. Lukutaito voi kirjojen lukemisen lisäksi sisältää blogien ”lukemista tai kirjoittamista, vlogien seuraamista ja kuvaamista, grafiikan tai animaatioiden tekemistä.” (Hanifi 2022)

2.2 Nuorisotyö

Kirjastot toimivat aktiivisesti mukana nuorisotyössä. Kirjastot järjestävät nuorille suunnattuja taidepajoja, tapahtumia ja kerhoja. Kirsi Purhonen kuvaa nuorisotyön merkitystä artikkelissaan ”Muuttuva työ - kirjaston hyllynvälistä ja nuorisotalon ikkunasta kurkistaa kolmas työ”. Nuorisotyö edistää kirjaston roolia yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa. Parhaimmillaan nuorisotyö antaa osallisuutta nuorille ja innostaa heitä kirjaston pysyviksi asiakkaiksi. Kirjastoja voidaan yhdistää nuorisotilojen kanssa, jotta useimmat tavoittavat etsimäänsä toimintaa. Tämä lisäksi tilojen yhdistäminen on taloudellisesti kannattavaa kunnille (Purhonen 2015, 96).

Nuoret haluavat ja tarvitsevat tavanomaisesti omia tiloja. Ostoskeskukset ovat usein nuorten suosimia. Niiden avarat tilat ja auktoriteettien puute viehättävät hauskanpitoon (Purhonen 2015, 94–95). Myös kirjaston tilat ovat usein nuorten suosiossa. Kirjasto on otollinen paikka hengailuun tilavuutensa ja hiljaisuutensa vuoksi.

Purhosen mukaan nuorille korostuvat kirjastojen hyödyllisyys sosiaalisuudelle ja hengailulle. Nuorille suunnatut tilat eivät aina tavoita ”kaukana keskuksista asuvia nuoria” (Purhonen 2015, 94–95). Tämän vuoksi kirjasto toimii osuvana paikkana nuorten hauskanpidolle ja ajanvietolle. Ohjaukseton ja omaehtoinen kokoontuminen viehättää nuoria (Purhonen 2015, 88–90). Kuitenkin tätä rajoittavat kirjastojen omat säännöt, kuten eväiden kieltä sekä yleinen käsitys hiljaisuudesta. Jälkimmäinen on muuttunut vuosien saatossa, kun monet kirjastoissa järjestettävät tapahtumat ja kierrokset luovat luonnollisesti vähän enemmän ääntä. Toimivassa kirjastossa sääntöjen seuraaminen onnistuu luonnostaan, jotta hauskanpito ja yhteisöllisyys voivat vahvistua.

Yksi nuorisotyön pääasiallisista tavoitteista on nuorten sosiaalistumisen tukeminen. Inhimillisyyttä ja toisten huomioimista pyritään vahvistamaan samalla kun nuoria opetetaan ajattelemaan itsenäisesti. Nuorille ei siis lähtökohtaisesti tuputeta vain entuudestaan tuttuja käyttäytymisen toimintamalleja, vaan he oppivat arvottamaan niitä (Purhonen 2015, 99).

Nuorisotyön yhteydessä voidaan tarjota nuorten lukemista ja kirjoittamista tukevaa toimintaa. Sanataidekoulun lisäksi voidaan järjestää lukupiirejä, joissa keskustellaan samoista kirjoista yhdessä. Tätä kautta voidaan parantaa paitsi lukutaitoa, myös erilaisten teemojen ymmärtämistä ja omien mieltymysten parempaa tunnistamista. Kirjastojen järjestämän nuorisotyön kautta nuoret voivat saada uutta intoa lukemiseen, löytää itseään kiinnostavia aiheita ja parantaa omia yhteiskunnallisia taitojaan. Kirjat tarjoavat tietoa useista aihepiireistä ja elämyksiä vapaa-ajan viettoon. Henkilökohtaisista ongelmista kärsivät nuoret voivat saada uutta suuntaa elämälleen nuorisotyön tarjoamien toimintamallien ja ohjauksen kautta, ja edistää omaa lukemistaan niin ammatillisessa kuin viihdearvoisessa merkityksessä.

Kirjastot voivat myös edistää yhteisöllisyyttä tilojensa ja kerhojensa kautta. Kirjastoissa nuoret voivat tavata muita samanikäisiä ihmisiä ja käyttää palveluja muiden samoihin yhteisöihin kuuluvien tavoin. Samat mielenkiinnon kohteet ja tottumukset auttavat yhdistämään nuoria. Nuoren kehittyminen ja kasvaminen omaksi itsekseen on myös tärkeässä roolissa.

2.3 Koulutyöhön liittyvä lukeminen

Kirjastoissa suoritetaan paljon opintojen yhteydessä tehtävää luettavaa. Lukion tavoitteena on lukiolain mukaan ”antaa valmiudet aloittaa korkeakoulututkintoon johtavat opinnot yliopistossa tai ammattikorkeakoulussa” (Suomen lukiolaisten liitto 2023). Esimerkiksi Oulaisten kaupunginkirjaston ja koulujen yhteiseen toimintasuunnitelmaan kuuluvat laaja-alaisen oppimisen eheyttäminen, lukemaan innostaminen sekä tiedonhallintataitojen oppiminen. Kuvauksessa todetaan, että ”yhteistyösuunnitelma toimii ohjeena” ja sitä pyritään toteuttamaan kokonaisuutena, mutta ”kirjaston ja koulujen vaihtelevat

toimintamahdollisuudet vaihtelevat toimintamahdollisuudet huomioiden”. Lukion tavoitteisiin kuuluvat tiedonhaun kanavien ja strategioiden sisäistäminen, muun muassa kirjaston aineistotietokannan sekä sitä tukevien apuvälineiden käyttäminen. Tiedonlähteiden luotettavuus ja kriittinen suhtautuminen löydettyyn tietoon pyritään integroimaan sekä eri oppiaineisiin että oppilaiden jokapäiväiseen elämään. Myös lähteiden käyttömahdollisuudet ja tekijänoikeuslain mukaiset rajoitteet tehdään ymmärrettäviksi (Petäjäsoja & Satomaa 3–5, 2016).

Lukeminen voi tuottaa nuorille haasteita. Tätä kuvaa Turun sanomissa julkaistu artikkeli: ”Turun yliopiston opettajat häkeltyivät: opiskelijat pitävät kirjojen lukemista liian vaikeana – syytä etsitään lukioista, josta voi valmistua lukematta kirjaakaan”. Kuten otsikosta voi päätellä, nuorilla opiskelijoilla on entistä vaikeampaa keskittyä ja sisäistää lukemaansa. Opettajien mielestä uusi mediaympäristö on vaikuttanut tähän. Lukutottumuksia muokkaavat videot, kuvat, lyhyet tekstit ja äänikirjat. Jos lukeminen ei ole yliopistoon tai ammattikorkeakouluun mennessä tullut tutuksi tavaksi, voi sen omaksuminen rutiininomaiseksi olla haasteellista. Suomen historian professori ja tietokirjailija Kirsi Vainio-Korhonen toteaa, että ”taito lukea kirjoja on heikoissa kantimissa”, mutta tenttikirjoista ei kuitenkaan luovuta. Vainio-Korhonen uskoo opetusjärjestelmän olevan muutoksen tarpeessa, jotta nuoret oppivat lukemaan ja analysoimaan teoksia riittävän hyvin (Salmi 2023).

Leino, Nissinen & Sirén tarkastelevat PISA-tutkimuksen tuloksia vuodelta 2015 ja Suomen asemaa lukutaidon kärkimaana. Lukutaidon uskotaan olevan avainasemassa sekä opiskelussa, että työelämässä kummankin sisältäessä lukuisia tekstejä. 2000-luvun jälkeen syntyneitä kutsutaan termillä ”diginatiivi” eli mobiilin mediamaiseman parissa aina elänyt yksilö (Leino, Nissinen & Sirén 1–4, 2020). Erottamattomaksi osaksi arkea muodostunut 24-tuntinen uutiskatsaus on vaikuttanut siihen, miten uutisia luetaan. Sanomalehtien lisäksi diginatiivit lukevat uutisiaan verkosta, joko tietokoneella tai puhelimellaan. Vapaa-aikana eri medioiden käyttö voi viedä useita tunteja päivässä. Muiden medioiden ohella internetin käyttö korostuu kaikista eniten, koska se nähdään pelkän median sijasta sosiaalista kanssakäymistä ja monipuolista viihdettä edistävänä tilana.

Tämä vie myös aikaa muilta median muodoilta. Nuorten median parissa tehtyyn kulutukseen vaikuttavat voimakkaasti omat mielenkiinnon kohteet ja puhuttelevat sisällöt. Keskinäinen viestittely ja viihteelliset sisällöt ovat nuorten mediankäytön painopiste. Jotkut nuoret myös tuottavat sisältöä eri sosiaalisen median kanaviin. Nuoret vaikuttavat epäsuorasti journalismin sisältöihin jakamalla uutisia ja osallistumalla niiden innoittamaan vuoropuheluun (Leino, Nissinen & Sirén 4–5, 2020).

PISA-tutkimusten avulla tarkastellaan 15-vuotiaiden lukutaitoa sekä kykyä tiedon etsintään ja sitä soveltavan tekstin tuottamiseen. Lukutaidon lisäksi arviointiin kuuluvat myös matematiikka ja yhteistoiminnallinen ongelmanratkaisu sekä vaihtuvia osa-alueita (Leino, Nissinen & Sirén 5–8, 2020). PISA-aineistojen vertailu osoittaa, että sanomalehdet ovat menettäneet suosiotaan suomalaisnuorten keskuudessa. Sanomalehtiä useita kertoja viikossa lukeneiden nuorten osuus vuonna 2009 oli 47 %, kun taas vuonna 2015 osuus oli 24 %. Tyttöjen ja poikien välillä ei ole merkittävää eroa sanomalehtien aktiivisen lukemisen kannalta (Leino, Nissinen & Sirén 13–15, 2020). Lukemisaktiivisuuteen vaikuttavat kodin sosioekonominen tausta, vanhempien koulutus ja asuinpaikan yhteys sanomalehtien lukemiseen. Verkkouutisten kohdalla lukemisaktiivisuus on noussut merkittävästi: vuonna 2009 37 % nuorista ei lukenut verkkouutisia “miltei koskaan”, kun taas vuonna 2015 verkkouutisia lukivat useita kertoja viikossa “yli puolet nuorista” (Leino, Nissinen & Sirén 14–20, 2020).

Lukemisaktiivisuus auttaa menestymään lukutaitoa vaativissa kokeissa, tosin sanomalehtien kohdalla on selkeämpi yhteys kuin verkkouutisten lukemisella. Myös “luonnontieteiden ja matematiikan” osaamisessa on yhteyksiä aktiiviseen lukemiseen. Ne nuoret, jotka “eivät juuri koskaan lue”, erottuvat tuloksissa eniten (Leino, Nissinen & Sirén 24–26, 2020). Hyvään lukutaitoon vaikuttavat kuitenkin myös kiinnostus lukemista kohtaan, lukemiseen käytetty aika ja lukemisen monimuotoisuus. Hyvä lukutaito lisää kiinnostusta lukemiseen, helpottaa monipuolisen lukemisen aktiivisuutta sekä lisää onnistumisen kokemuksia. Heikko lukutaito sen sijaan voi lisätä epäonnistumisen kokemuksia ja kiinnostuksen puutetta lukemiseen (Leino, Nissinen & Sirén 28–30, 2020).

Tutkimuksessa tiedusteltiin myös nuorten lukemista muiden medioiden parissa. Tätä tarkasteltiin viikoittaisella tasolla. Tulosten mukaan nuoret kuluttavat useita tunteja chattailuun ja sosiaaliseen mediaan. Verkkouutiset ja sähköpostin käyttäminen olivat seuraavaksi yleisimmät lukemisen muodot, kun taas selvästi vähäisemmäksi jäivät muut lehdet ja kirjat. Verrattuna vuoden 2009 tuloksiin nuoret käyttävät nettiä entistä enemmän uutisten lukemiseen, tiedonhakuun ja opintojen apuvälineenä (Leino, Nissinen & Sirén 30–33, 2020).

Harrastuksenomainen lukeminen tukee nuorten kykyä tulkita asiatekstiä ja keskittymistä pidempien kirjoitusten sisältöön. Juha Manninen kuvaa Kirjasto nyt ja huomenna –blogissa nuorten lukemista: “Teini-ikäisistä pojista vain harva lukee vapaaehtoisesti, eikä vertaaminen toisen sukupuolen samanikäisiin varsinaisesti aiheuta hurraahuutoja.” (Manninen 2023) Ongelma on siis edelleen sukupuolittunut, mutta sen tutkiminen ja ehkäiseminen kummankin sukupuolen kannalta on tärkeää.

Middle School Cafe-blogissa julkaistun päivityksen mukaan kirjastot ovat “tärkeitä kouluille kaikilla tasoilla”. Kirjastot tarjoavat hiljaisen tilan opiskeluun, laajoja resursseja sekä apua opettajille opintosuunnitelman muodostamiseen. Monissa kouluissa on myös omia kirjastoja, joissa oppilaat voivat tehdä läksyjä, lainata kurssikirjoja tai lukea keskittymällä omiin mielenkiinnon kohteisiin. Kirjastot tarjoavat useita istumisvaihtoehtoja, jotta jokaisella oppilaalla on omaan oppimistyyliin soveltuva paikka. Kirjastovirkailijat auttavat tuomaan turvallisuutta ja rakennetta. Kirjastot auttavat myös yhteisöllisyyden ylläpitämisessä. Tutkimusten mukaan koulun kirjastoa käyttävät oppilaat menestyvät paremmin akateemisesti (Middle School Cafe 2022).

2.4 Lukijan identiteetti

Millenniaalit ja z-sukupolvi eli 13–40-vuotiaat toimivat tärkeänä kohderyhmänä sekä nuorten että muiden ikäluokkien kirjastossa käymisen tutkimisessa. American Library Association tutki millenniaalien ja z-sukupolven edustajien tottumuksia liittyen kirjastoihin ja mediaan kansallisen kyselyn kautta. Berensin ja Noordan mukaan “noin puolet 13–40-vuotiaista amerikkalaisista käy

kirjastossa” ja 54 % heistä viimeisen 12 kuukauden aikana. Nuorempi ikäpolvi vierailee useammin kirjastoissa ja suosii painettuja kirjoja. 20 % vastaajista eivät käytä kirjaston palveluja ja 17 % käyttävät kirjaston digitaalisia palveluja käymättä kirjastossa. 41 % eivät tiedä kuinka käyttää kirjaston palveluja, 14 % eivät löydä kirjastoa alueeltaan ja 12 % ovat kadottaneet kirjastokorttinsa (Berens & Noorda 1–4, 2023).

Vastaajista 92 % tarkistavat sosiaalisen median alustojaan päivittäin ja 25 % tarkistavat niitä useita kertoja tunnissa (Berens & Noorda 3, 2023). Tämä on osoitus siitä, että sosiaalinen media omaa tärkeän roolin monien päivittäisessä elämässä. Alustat sisältävät useita videoita ja kuvia, jonka voidaan uskoa vievän huomiota pois lukemisesta, mutta ne tarjoavat myös paljon luettavaa. Ne sisältävät muun muassa arvosteluja, mielipidekirjoituksia, tietotekstejä ja uutisia.

Tutkimuksen mukaan kirjastossa käyvien identiteetti jakautuu vahvasti muun muassa lukijoihin, pelaajiin, kirjailijoihin sekä faneihin. Fanittaminen tarkoittaa tässä yhteydessä useita asioita: jotkut voivat fanittaa pelaamista ja toiset lukemista. Fanittaminen on siis sekä harrastamista että oman identiteettinsä ilmaisua. Millenniaalit identifioituvat lukijoiksi enemmän kuin z-sukupolven edustajat. Kummankin sukupolven edustajista eniten kirjoja ostavat itsensä lukijaksi kutsuvat. Identiteettien sosiaalinen ulottuvuus vaikuttaa halun kuluttaa mediaa yksilönä tai yhteisössä. Verrattuna videopelien pelaamiseen kirjojen lukeminen on monille enemmän itsenäiseen aikaan liittyvää harrastamista (Berens & Noorda 12).

Kirjojen ulkopuoliset lukutottumukset ovat vastaajilla huomattavan digitaalisia, muun muassa videopelien keskustelut ja netissä luettavat romaanit. Nuoremmat lukijat suosivat kuitenkin myös painettujen kirjojen ostamista. Vastaajista 59 % suosivat samaa tarinaa kuvakirjana tai manga-muodossa. Huolimatta manga-kirjojen, sarjakuvien ja graafisten romaanien saatavuudesta myös digitaalisena, useimmat lukevat mieluummin painetun version (Berens & Noorda 2, 2023).

Vastanneista 23 % eivät kutsu itseään lukijoiksi, mutta käyvät silti kirjastoissa. X-sukupolven ja suurten ikäluokkien edustajista 45 % käyvät verrattuna kirjastossa. Kirjastoissa vierailevat ihmiset voivat hengailta, löytää resursseja eri

elämänvaiheisiin, oppia kieliä, kuunnella musiikkia kuulokkeilla, opiskella ja tehdä läksyjä. Monet hyödyntävät kirjaston tarjoamia tietokoneita ja nettiyhteyttä (Berens & Noorda 2–5, 2023).

3 Nuorten toivoma kirjasto

Nuorten omat mielipiteet ovat tärkeitä kirjaston toiminnalle. Kirjasto voi laatia omia kyselyjään nuorille keräämällä palautetta tapahtumista. Tätä opinnäytetyötä varten on suoritettu kysely Turun Steiner-lukion opiskelijoille. Kyselyyn vastasi yhteensä 26 lukiolaista. Kyselyssä oli yhteensä 10 kysymystä, joista jokaisella oli oma tarkoituksensa lukiolaisten kirjastonkäytön selvittämiseksi. Yhdessä kysymyksessä oli mahdollista valita useampi vastausvaihtoehto, viisi kysymystä sisälsi yhden vastausvaihtoehdon ja neljään kysymykseen pystyi vastaamaan vapaamuotoisesti. Kyselyn tulokset käydään läpi yksitellen ja lopussa tehdään yhteenveto niissä esiintyvistä näkökulmista.

Kysymys 1. Mitä mieltä olet kirjastoista?

Tämän avoimen kysymyksen avulla nuorten omat mielipiteet korostuisivat selkeämmin. Tavoitteena oli herättää nuorten omaa ajattelua jo kyselyn alkuvaiheessa. Kaksi vastaajista ilmaisi ”rakastavansa” kirjastoja. Neljä vastaajista ilmaisivat kirjastojen olevan ”rauhallisia”. Kirjastoja kuvailtiin vastauksissa myös rentouttaviksi. Osalla vastaajista oli myönteinen mielikuva kirjastoista huolimatta omista tottumuksista. Yksi vastaajista totesi kirjastojen olevan ”kivoja paikkoja”, vaikkakin hän ei ”käy niissä”. Kirjastojen ilmaistiin olevan oivallisia paikkoja sekä opiskeluun että ajanviettoon, ja yksi vastaajista piti elokuvien lainaamisen mahdollisuutta kaupungin kirjastosta miellyttävänä. Monet vastaajista kuvasivat kirjastoja myös hyödyllisiksi. Yksi vastaajista totesi kirjastojen tarjoavan ”tasavertaisesti sivistystä myös vähävaraisille perheille”. Yhdelläkään vastaajista ei ollut mitään negatiivista sanottavaa kirjastoista.

Kysymys 2. Kuinka usein käyt kirjastossa?

Tämän kysymyksen tarkoitus oli selvittää nuorten vierailujen yleisyys ja ajankohtaisuus. Vastaajien keskuudessa oli selkeää hajontaa: kuusi valitsi käyvänsä kerran tai pari viikossa, kun taas seitsemän valitsi kerran tai pari kuukaudessa ja kymmenen kerran tai pari vuodessa. Vain yksi vastaajista käy kerran päivässä ja kaksi ”ei koskaan”. Enemmistö vastaajista käy siis kirjastoissa harvemmin huolimatta tyytyväisyydestä kirjaston tiloihin ja

palveluihin. Tämä voi olla yhteydessä kirjastojen yleisesti positiiviseen mielikuvaan. Kirjastossa ei koskaan käyviä on myös huomattavan vähän, mikä osoittaa sen olevan yhä hyödyllinen ja suosittu paikka opiskelijoille.

Kysymys 3. Mitä teet tavanomaisesti kirjastossa? Voit valita useamman vastausvaihtoehdon.

Tämän monivalintakysymyksen avulla saatiin selkeämpi kuva siitä, mitä nuoret tekevät kirjastossa. Vastaajista 19 valitsi vaihtoehdon ”Lainaan kirjoja”. Kirjastojen pääasiallinen tarjonta osoittautui siis suosituimmaksi vaihtoehdoksi. Vastanneista 15 valitsi vaihtoehdon ”Opiskelen” ja 10 vaihtoehdon ”Luen”. Vastaajista yhdeksän tapaavat kavereitaan, kahdeksan kuluttavat aikaa ja seitsemän ottavat rennosti. Kirjastojen mahdollistama sosiaalinen ympäristö on siis yhä tärkeä nuorille. Kuusi vastaajaa lainaa jotain muuta kuin kirjoja, ja kaksi osallistuvat kirjaston järjestämiin tapahtumiin tai kerhoihin. Vastausvaihtoehtoon ”Jotain muuta, mitä?” tuli yksi vastaus: ”En käy”. Opiskeluun ja vapaa-ajan lukemiseen liittyvä toiminta ovat selkeästi yhä nuorten suosiossa.

	n	Prosentti
Luen	10	38,5%
Opiskelen	15	57,7%
Lainaan kirjoja	19	73,1%
Lainaan jotain muuta	6	23,1%
Osallistun kirjaston järjestämiin tapahtumiin/kerhoihin	2	7,7%
Tapaan kavereitani	9	34,6%
Kulutan aikaa	8	30,8%
Otan rennosti	7	26,9%
Jotain muuta, mitä?	1	3,8%

Kuva 1. Kysymyksen kolme vastaukset

Kysymys 4. Mikä on parasta kirjastossa?

Tämän kysymyksen avulla haluttiin selvittää, mitä nuoret suosivat eniten kirjastoissa. Vastanneista 12 piti kirjoja parhaimpana asiana, kun taas tilat olivat toiseksi suosituin vastaus. Vastaajista kaksi suosivat musiikkiosastoa ja yksi lainattavia esineitä. Myös tapahtumat ja kerhot saivat yhden äänen. Vastausvaihtoehtoon ”Jokin muu, mikä?” tuli kaksi vastausta: ”En käy” sekä ”Hyvät tilat ja rauhallisuus lukea”. Tämä osoittaa kirjojen olevan edelleen pääasiallinen syy kirjastojen suosioon nuorten keskuudessa. Myös kirjastojen tilat ovat nuorten suosimia. Kirjastojen järjestämä vapaa-ajan toiminta ei ole yhtä suosittua. Musiikkiosasto ei lukeudu suosituimpiin tiloihin.

Kysymys 5. Kuinka todennäköisesti suosittelisit kirjastoa muille?

Tämän kysymyksen kautta saatiin selvyyttä nuorten suhtautumiseen ja innokkuuteen kirjaston palvelujen suosittelussa. Kymmenen vastasi ”todennäköisesti”, kun taas kahdeksan ”erittäin todennäköisesti” ja toiset kahdeksan ”kohtalaisesti”. Kukaan vastaajista ei valinnut vaihtoehtoja ”epätodennäköisesti” tai ”erittäin epätodennäköisesti”. Kaikki vastanneista nuorista siis suosittelisi kirjastoa muille. Jopa kirjastoa vähemmän käyttävät eivät suhtaudu negatiivisesti kirjaston suositteluun.

Kysymys 6. Mikä tekee kirjastosta miellyttävän paikan?

Tämän avoimen kysymyksen avulla selvitettiin, mikä on nuorten silmissä miellyttävää kirjastoissa. Monet vastaajista ilmaisivat nauttivansa rauhallisesta ilmapiiristä ja hiljaisuudesta. Työntekijöitä keuhuttiin mukaviksi ja mielellään auttaviksi. Yhdessä vastauksessa kirjastojen todettiin täyttävän opiskeluun tarvittavat kriteerit eli hiljaisuuden, keskittymisen ja aikaan saamisen. Yksi vastaajista kiteytti kirjastojen vetoavuuden vapaa-ajan vietossa: ”Kirjastoissa on rauhallista, siellä voi olla tunteja ilman että kukaan tulee valittamaan tai häätämään pois”. Tilojen mukavuutta keuhuttiin niin opiskelun kuin oleskelun kannalta. Sisustusta keuhuttiin miellyttäväksi, esimerkiksi sohvia ja tuoleja. Yksi vastaajista ilmaisi pitävänsä kirjojen selkeästä arkistoinnista. Vain kahdessa vastauksessa mainittiin erikseen kirjat. Kirjastojen yleinen ilmapiiri ja tilat saattavat siis miellyttää enemmän kuin yksinkertainen mahdollisuus lainaamiseen.

Kysymys 7. Mikä tekee kirjastosta vieraannuttavan paikan?

Tämä avoin kysymys auttoi luomaan kuvaa siitä, mitä nuoret mahdollisesti vieroksuvat kirjastoissa. Huolimatta edeltävän kysymyksen vastauksista, yksi vastaajista ilmaisi hiljaisuuden tarpeen olevan vieraannuttava asia. Toiset taas pitivät melua ja kävijöiden määrää häiritsevinä. Muiden ihmisten todettiin aiheuttavan ruuhkaa ja sekavuutta. Yhdessä vastauksessa kritisoitiin vähää informaatiota ja kirjojen saatavuuden vaikeutta paikan päällä. Kuusi vastaajaa ei keksineet mitään negatiivista sanottavaa kirjastoista, vastaten ”En tiedä” tai ”En osaa sanoa”. Yhdessä vastauksessa korostui vastaajien ikäluokka, kun käytettiin lyhennettä ”Idk” eli ”I don’t know”. Vastaajat nauttivat siis kirjastojen palveluista, mutta pitivät niiden muuta asiakaskuntaa ja aineistojen saatavuutta joskus hankalina.

Kysymys 8. Mitä toivoisit kirjastoilta?

Tähän kysymykseen sai vastata omilla ehdotuksilla. Useimmat vastaajista toivoivat enemmän monipuolisuutta aineistoihin ja enemmän tilaa. Yksi vastaajista ehdotti melun vaimennusta sisustuksen avulla sekä ”selkeämpiä karttoja ja vähemmän laajoja, tyhjiä tiloja”. Toinen vastaaja toivoi lisää kirjallisuustyöpajoja. Yksi vastaaja ei kokenut kirjastojen tarvitsevan muutosta, mutta toivoi vanhemmilta vastuun ottamista lastensa aiheuttamaan meteliin ja hillitsemiseen. Jotkut vastaajista eivät toivoneet mitään erityistä kirjastoilta. Kirjastoihin ollaan siis yleisesti tyytyväisiä, mutta niiden tiloihin ja toimintaan toivotaan joitain muutoksia.

Kysymys 9. Mitä mieltä olet seuraavasta väittämästä: ”Kirjasto tavoittaa lukioikäiset hyvin”?

Tämän kysymyksen avulla haluttiin saada selvää nuorten näkemyksestä siihen, tavoittaako kirjasto heidän ikäluokkansa. Samalla otettiin selvää kirjastojen näkyvyydestä nuorison keskuudessa. Vastaajista 18 koki kirjaston tavoittavan heidät, kun taas neljä olivat eri mieltä. Vastanneista toiset neljä valitsivat vaihtoehdon ”ei samaa eikä eri mieltä”. Suurin osa vastaajista siis kokee kirjaston tavoittavan heidän ikäluokkansa hyvin. Tämä on positiivinen merkki kirjastojen toiminnasta koulutuksen yhteydessä.

Kysymys 10. Mitä mieltä olet seuraavasta väittämästä: ”Kirjastot auttavat minua opinnoissani”?

Tämän kysymyksen avulla haluttiin selvittää kirjastojen hyödyllisyyttä opinnoissa. Vastanneista 18 koki kirjastojen auttavan heitä opinnoissaan. Yksi vastaaja oli eri mieltä, kun taas seitsemän eivät olleet samaa tai eri mieltä. Tästä voi päätellä, että suurin osa vastanneista kokee kirjastojen olevan hyödyllisiä opintojen kannalta.

Yhteenveto

Kyselyn tulokset viittaavat siihen, että suurin osa vastanneista on tyytyväisiä kirjaston palveluihin. Siitä huolimatta moni käy kirjastoissa harvemmin. Kirjaston järjestämät kerhot ja tapahtumat eivät ole suuressa suosiossa, mutta osa vastaajista osallistuu myös niihin. Nuoret suosivat yhä kirjastojen tiloja hengailuun ja opiskeluun, vaikkakin monet toivovat vähemmän tungosta sekä enemmän tilaa omalle toiminnalle. Suurimman osan parannusehdotuksista keskittyessä kirjaston tiloihin onkin hyvä pohtia, missä voidaan parantaa esimerkiksi tilankäyttöä, sisustusta ja saavutettavuutta. Yli puolet vastaajista kokevat kirjastojen tavoittavan heidän ikäluokkansa sekä auttavan heitä opinnoissaan. Kirjastojen pedagoginen tehtävä toteutuu siis nuorten silmissä selkeästi. Kirjastot voivat jatkaa panostustaan tähän kirjastovierailujen ja aineistojen tarjoamisen kautta. Vastauksissa korostuu myös perinteinen mielikuva kirjastoista: hiljainen ja rauhaisa paikka, jossa voi lukea ja kuluttaa aikaa. Jotkut vastauksista olivat huomattavan lyhyitä, mutta niiden kautta selvisi kuitenkin nuorten henkilökohtainen suhtautuminen kirjastoihin.

4 Ideali kirjasto nuorille

Itsensä kutsuminen “lukijaksi” kantaa joillekin mielikuvia ihmisestä, joka lukee sekä aktiivisesti että intohimoisesti. Lukijaksi identifioituminen voi kantaa taakkaa lukemisen merkittävydestä ja siitä, kuinka paljon itse todella lukee. On helppoa soimata itseään, jos ei lue yhtä paljon kuin haluaisi tai innostuu muista viihteen muodoista lukemisen kustannuksella. Rennompi ja harvemmin tapahtuva lukemisharrastus voi olla helppo tapa innostua lukemisesta. Syvällinen lukeminen edellyttää paitsi tekstin ymmärtämistä, myös sen teemojen, rakenteen ja merkitysten analysointia.

Nimensä mukaisesti lukio sisältää paljon lukemista. Lukiosta valmistunut nuori aikuinen osaa ideaalisesti analysoida tekstiä, ymmärtää lukemaansa ja luoda vaikuttavaa sisältöä. Tämä onnistuu parhaiten lukutaidon ylläpitämisellä. Hyvä lukutaito edistää mahdollisuuksia työelämässä ja omaa yhteiskunnallista panostusta. Kirjastojen tavoitteena tulisi olla näiden nuorten ylläpitäminen asiakkaina toteuttamalla heidän ehdotuksiaan.

Nuorten näkemykset lukemisesta ja kirjastoista eivät ole riippuvaisia pelkästään “tylsyydestä”, vaan siihen vaikuttavat useat tekijät. Sosiaalisen median käyttö sekä elokuvien ja televisiosarjojen katsominen voi tehdä lukemisesta vähäistä. Elokuvien ja sarjojen audiovisuaalinen maailma kiehtoo ja saa aikaan miellyttäviä kokemuksia. Lukemisen elämyksellisyys korostuu parhaiten, kun siihen pystyy keskittymään ja jopa samaistumaan. Muuta mediaa kuluttaville nuorille voi hyvin vinkata esimerkiksi kirjoja, joista on tehty elokuvaversioita. Tätä kautta nuoret voivat verrata teoksia keskenään ja löytää uudenlaista arvostusta lähdemateriaalia sekä sen innoittamaa taidetta kohtaan. Lisäksi teosten sisäinen kuvauksellisuus auttaa luomaan selkeämpiä mielikuvia lukijalle. Mitä enemmän yksityiskohtia ja mielikuvitusta kirjojen teksteissä on, sitä todennäköisemmin nuori tulee eläytymään lukemaansa.

Useat elämykset, kuten videoiden katsominen ja kuvien julkaiseminen netissä voivat viedä huomiota pois kirjoista. Sosiaalinen media ja useat sivustot sisältävät kuitenkin paljon tekstiä. Tämän myötä nuorten lukutaitoon liittyvät

vahvuudet ja tarpeellisuudet ovat määrittymässä uudelleen. Verkkomedian yleistyessä nuorten on hyvä tunnistaa uutisten todenmukaisuus, hyödyntää hakusanoja ja löytää luotettavaa tietoa informaatiotulvasta.

Nuorten omat harrastukset voivat myös viedä aikaa lukemisesta. Joskus nuoret eivät välttämättä koe lukemiseen jäävän tarpeeksi aikaa muiden harrastusten tuomien kiireiden kautta. Urheilua harrastavilla nuorilla voi olla tärkeitä pelejä tai tulevia uramahdollisuuksia, jotka vaativat paljon harjoittelua. Toiset taas oppivat hyödyllisiä taitoja muista harrastuksistaan. Tämän vuoksi on hyvä löytää tasapaino muiden harrastusten ja lukemisen välillä, tai löytää itselleen lukemiseen liittyvä harrastus. Kirjoittaminen vapaa-ajalla on hyvä tapa kehittää omaa kykyä tekstin tuottamiseen ja lukemansa ymmärtämiseen. Huoli nuorten lukemisen vähäisyydestä kaventuu, jos siitä tulee mieluinen harrastus.

Kirjastojen tilat, asiakaspalvelun laatu ja henkilökohtaiset lukemisen haasteet ovat myös merkittäviä. Jos nuoret kokevat kirjastot kutsuviksi ja heitä huomioiviksi, he tulevat todennäköisemmin käymään niissä useammin sekä käyttämään palveluja innokkaammin. Kirjastojen on siis tärkeää ylläpitää hyvä asiakassuhde myös 16–19-vuotiaisiin. Kirjasto voi vaikuttaa tähän järjestämällä nuorille suunnattuja tapahtumia ja kerhoja. Näihin kuuluvat sanataidekoulut, joissa harrastetaan luovaa kirjoittamista. Tekemällä tiloistaan miellyttävät kirjastot voivat houkuttaa sekä aktiivisia lukijoita että rauhallista opiskelutilaa tarvitsevia. Kirjasto on monille nuorille myös esteettisesti miellyttävä paikka. Kirjastoissa voi ottaa kuvia, kuvata videoita ja nauttia tilojen ergonomiasta. Oman lukuharrastuksen kuvaaminen seuraajilleen voi innostaa kumpaakin osapuolta. Päivitysten jakaja voi innostua lukemaan aktiivisemmin ja osoittamaan myös itselleen lukemisharrastuksen merkityksen. Seuraajat voivat huomata kirjastojen miellyttävyyden ja pyrkiä joko löytämään itseä kiinnostavaa luettavaa tai viettämään enemmän aikaa kirjastoissa kuluttaakseen aikaa.

Kirjastojen järjestämät tapahtumat, pajat ja kerhot toimivat osuvana tapana herättää nuorten mielenkiintoa ja ottaa heidän tarpeitaan huomioon. Joillekin kirjastossa käyminen tämän yhteydessä voi muodostua toistuvaksi vapaa-ajan vietoksi tai jopa harrastukseksi. Tämän on hyvä tapa pitää nuoria erossa haitallisista vapaa-ajan vieton muodoista, kuten huumeidenkäytöstä tai

rikollisuudesta. Kirjastojen henkilökunta ja tapahtumien kautta muodostuneet ystävyysuhteet voivat toimia tukiverkkona nuorille. Myös kirjastojen tiloissa ainoastaan oleskelevat nuoret voidaan nähdä osana asiakaskuntaa. Näiden nuorten säilyttäminen osana kirjaston asiakaskuntaa onnistuu parhaiten joko säilyttämällä kirjaston tilat miellyttävinä, tai tekemällä mukavuutta lisääviä muutoksia. Aktiivisten lukijoiden säilyttäminen kirjaston asiakkaina onnistuu laajojen kokoelmien ylläpitämisellä ja miellyttävien tilojen luomisella. Harrastuksia etsivät nuoret voivat viihtyä kirjastojen tapahtumissa tai kerhoissa.

Tämän opinnäytetyön yhteydessä tehdyn kyselyn tulokset osoittavat, että moni nuori on tyytyväinen kirjaston palveluihin huolimatta henkilökohtaisesta käyntimäärästä. Kirjastojen rauhallisuudesta ja hiljaisuudesta annettiin paljon positiivista palautetta. Kirjastojen on hyvä ylläpitää positiivisia mielikuvia palveluistaan parantamalla niitä tarvittaessa ja panostamalla jo toimiviin käytänteisiin. Kirjaston ei-käyttäjät tavanomaisesti joko eivät lue yhtä aktiivisesti tai löytävät luettavaa aineistoa muista lähteistä. Näiden käyttäjien tuominen kirjastojen pariin voi olla haasteellisempaa, mutta mahdollista löytämällä heitä kiinnostavia aineistoja tai vähintään tarjoamalla heille omiin tottumuksiin sopivia tiloja.

Yksi yleisimmistä kirjaston ja koulun yhteistyön muodoista ovat kirjastovierailut. Niiden aikana kirjastovirkailijat voivat opastaa nuoria ja tutustuttaa heidät kirjastojen tiloihin sekä kokoelmiin. Kirjastovierailut ovat myös otollisia teosten vinkkaamista varten. Nuoret voivat vinkata teoksia myös äidinkielen tuntien aikana toisilleen. Vaihtoehtoisesti nuoret voivat myös yrittää löytää itseä kiinnostavien teosten lisäksi sellaisia kirjoja, joiden he uskoisivat kiinnostavan myös muita heidän ikäisiään. Näin nuoret oppivat vinkkaamaan teoksia myös muille ja ymmärtämään toisten lukemiseen liittyviä kokemuksia.

Kirjastokäyntien siirtyminen entistä virtuaalisempaan suuntaan on todennäköistä. Covid-19-pandemian myötä ihmiset ovat tottuneita asioimaan etäyhteyksien kautta. Kirjastojen tulee myös ottaa huomioon e-aineistojen yleistyminen. Yhä useampi haluaa lukea kotona tai miellyttävässä ympäristössä. Monet ovat tottuneet lukemaan tekstiä näytöltä. Kaupalliset palvelut tarjoavat laajemman valikoiman e- ja äänikirjoja, mutta kirjastot

tarjoavat edelleen sekä matalan kynnyksen lainaamiselle että useita muita palveluja. Panostamalla kirjaston omien e-aineistojen laajuuteen ja saavutettavuuteen voidaan asiakaskuntaa sekä ylläpitää että laajentaa. Huomioimalla nuorten omia toiveita kirjastot voivat parantaa palvelujaan ja ylläpitää kestäviä asiakassuhteita.

Lähteet

Aalto, P. & Kiuru, I. 2024. Nuorten mediankäytön kysely 2024. Dadamedia. Mannerheimin lastensuojeluliitto.

https://cdn.mll.fi/prod/2024/02/05161921/nuorten_mediankayton_kysely_2024_a4.pdf Viitattu 28.10.2024

Aapola-Kari, S. 2022. Vaihteleva vapaa-aika. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus. Opetus- ja kulttuuriministeriö, valtion nuorisoneuvosto, valtion liikuntaneuvosto, Nuorisotutkimusseura. https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2023/05/FINAL_vapaa-aikatutkimus-2022-web.pdf Viitattu 3.12.2024

Berens, K. & Noorda, R. 2023. Gen Z and Millennials: How They Use Public Libraries and Identify Through Media Use. American Library Association. <https://www.ala.org/sites/default/files/advocacy/content/tools/Gen-Z-and-Millennials-Report%20%281%29.pdf> Viitattu 29.12.2024

Haaramo, J.; Hanifi, R. Pääkkönen, H. 2019. 1. Kirjojen lukeminen lisääntynyt – luettujen kirjojen määrä pienentynyt. Tilastokeskus https://stat.fi/til/vpa/2017/03/vpa_2017_03_2019-04-25_kat_001_fi.html Viitattu 20.9.2024

Hanifi, R. 2022. Lapset lukevat aiempaa vähemmän kirjoja – netissä ja somessa lukutaito määrittynyt uudelleen. Tieto & Trendit. Tilastokeskus <https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2022/lapset-lukevat-aiempaa-vahemman-kirjoja-netissa-ja-somessa-lukutaito-maarittyy-uudelleen/> Viitattu 24.5.2024

Hanifi, R. 2023. Kaksi kolmesta suomalaisesta aikuisesta luki kirjoja ja yli puolet harrasti luovia harrastuksia vuonna 2022. Tilastokeskus <https://stat.fi/julkaisu/cloha47e6840m0bukjnm1r9a> Viitattu 21.5.2024

Leino, K.; Nissinen, K. & Sirén, M. 2020. Nuorten media-arki ja lukutaito 2015. Koulutuksen tutkimuslaitos & Sanomalehtien liitto. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/57548/nuorten%20mediaarki%20ja%20lukutaito%20tutkimusraportti.pdf?sequence=1&isAllowed=y> Viitattu 25.10.2024

Manninen, J. (11.10.2023) Kirjasto nyt ja huomenna. Suomen kirjastopalvelu Oy <https://kirjastonytjahuomenna.blogspot.com/2023/10/juha-manninen-kirjasto-nyt-ja-huomenna.html> Viitattu 23.4.2024

Petäjäsoja, I. Satomaa, S. 2016. Oululaisten opetussuunnitelma 2016 liite A. Oulaisten kaupunginkirjaston ja koulujen yhteistyösuunnitelma. https://www.oulainen.fi/sites/oulainen.fi/files/liitetiedostot/SivLa%20LIITE%20OPS%202016_Liite%201%20p%C3%A4ivitetty%20.pdf Viitattu 3.12.2024

Purhonen, K. 2015. Muuttuva työ - kirjaston hyllynvälistä ja nuorisotalon ikkunasta kurkistaa kolmas työ. Hokkanen, L. Sosiaalinen kirjasto. Avain.

Salmi, I. 2023. Turun yliopiston opettajat häkeltyivät: opiskelijat pitävät kirjojen lukemista liian vaikean – syytä etsitään lukiosta, josta voi valmistua lukematta kirjaakaan. Turun Sanomat. <https://www.ts.fi/uutiset/6006394> Viitattu 20.9.2024

Suomen lukiolaisten liitto. 2023. Yleistä lukiokoulutuksesta. <https://lukio.fi/lukiolaisopas/yleista-lukiokoulutuksesta/> Viitattu 21.10.2024

The Importance of School Libraries for Middle and High School Students. (4.10.2022). Middle School Cafe <https://middleschoolcafe.com/the-importance-of-school-libraries-for-middle-and-high-school-students/> Viitattu 23.4.2024

Kysely

Kysely kirjastoista

Tämän kyselyn tarkoituksena on selvittää lukiolaisten näkemyksiä ja mielipiteitä kirjastosta. Osa kysymyksistä on monivalintaisia, kun taas toisiin voi vastata vapaamuotoisesti. Kysely on anonyymi, ja sen tulokset auttavat opinnäytetyön analysoinnissa.

1. Mitä mieltä olet kirjastoista?

2. Kuinka usein käyt kirjastossa?

- Kerran tai pari päivässä
- Kerran tai pari viikossa
- Kerran tai pari kuukaudessa
- Kerran tai pari vuodessa
- En koskaan

3. Mitä teet tavanomaisesti kirjastossa? Voit valita useamman vastausvaihtoehdon.

- Luen
 - Opiskelen
 - Lainaan kirjoja
 - Lainaan jotain muuta
 - Osallistun kirjaston järjestämiin tapahtumiin/kerhoihin
 - Tapaan kavereitani
 - Kulutan aikaa
 - Otan rennosti
 - Jotain muuta, mitä?
-

Kuva 3. Kyselyn ensimmäinen sivu

4. Mikä on parasta kirjastossa?

- Kirjat
- Musiikkiosasto
- Lainattavat esineet
- Tilat
- Jokin muu, mikä?
- Tapahtumat/kerhot

5. Kuinka todennäköisesti suosittelisit kirjastoa muille?

- Erittäin todennäköisesti
- Todennäköisesti
- Kohtalaisesti
- Epätodennäköisesti
- Erittäin epätodennäköisesti

6. Mikä tekee kirjastosta miellyttävän paikan?

7. Mikä tekee kirjastosta vieraannuttavan paikan?

Kuva 4. Kyselyn toinen sivu

8. Mitä toivoisit kirjastoilta?

9. Mitä mieltä olet seuraavasta väittämästä: "Kirjasto tavoittaa lukioikäiset hyvin"?

- Samaa mieltä
 Eri mieltä
 Ei samaa eikä eri mieltä

10. Mitä mieltä olet seuraavasta väittämästä: "Kirjastot auttavat minua opinnoissani"?

- Samaa mieltä
 Eri mieltä
 Ei samaa eikä eri mieltä

Kiitos vastaamisesta!

Kuva 5. Kyselyn kolmas sivu

